

ДО ЮВІЛЕЮ НАТАЛІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ СОН

Цьогоріч у Наталії Олександрівни Сон подвійний ювілей. Крім багатства прожитих років, вона святкує 40-річчя наукової роботи в Інституті археології НАН України. Основні її досягнення та поступ в науковій діяльності вже описано в попередніх привітаннях ювілярці («Археологія» 2008 № 4; «Археологія і давня історія України» 2018 № 3(28)). Зазначимо лише те, що кожній справі вона присвячує не лише роки, а й все своє натхнення.

Вже понад 30 років Наталія Олександрівна очолює Наукові фонди Інституту археології. Кожен легко впізнає її, енергійну, серйозну, та водночас привітну і лагідну жінку, що звикла до порядку і знає, як навести лад у кожній справі. ...Вона йде повз сад у дворі Інституту, заходить через важкі металеві двері і поринає в глибокі сховища Наукових фондів. Сьогодні, як і роки тому, Наталія Олександрівна клопочеться про головний науковий фонд археології, що зарахований до Національного надбаня України. Наукова обробка колекцій і підготовка наукових кадрів — це півсправи. Інша половина, що насправді займає майже весь час і увагу, — менш показна, але не менш необхідна. Стан приміщення й устаткування для зберігання, порядок і послідовність в матеріалах колекцій — дах, світло, замки, стелажі, ящики і коробки, стандартні чи нестандартні — про все це треба дбати щодня. І все це лягає на плечі Наталії Олександрівни.

За 30 років змінилося не одне приміщення, змінився кадровий склад, Фонди не завжди були такими, якими ми бачимо їх зараз. Усілякі зміни і перетрубації Наталії Олександрівни доводилося брати під свою опіку, розробляти план дій та доводити до ладу. 2003 року відділ отримав омріяне приміщення, яке хоч і не зо-

всім відповідає міжнародним стандартам зберігання, та завдяки обдуманому впорядкуванню та нехитрому обладнанню, має пристойний вигляд. Все це було пов'язано з переїздами колекцій, значною організаційною роботою, яка була покладена на Н.О. Сон. Те, що ми бачимо зараз — успішний результат величезного проєкту, який не лише очолювала, але й безпосередньо «копала» Наталія Олександрівна.

Завдяки вкладеній відданій праці керівника, Наукові фонди зараз — зразок зберігання та наукової обробки археологічних матеріалів. Делегації українських, і не тільки, музеїв та наукових закладів, відвідуючи відділ, переймають досвід і отримують консультації з фондového будівництва та методики зберігання археологічних матеріалів. Адже спосіб упорядкування колекцій, який впровадила Н.О. Сон, зручний для їх опрацювання. Не склад — а на-

© Т.М. ШЕВЧЕНКО, 2018

укова база, підкріплена електронними базами й архівами даних, каталогами та обліковою документацією. Ось шлях, який пройшли Наукові фонди за останні кілька десятиліть.

І такий методичний підхід необхідний, адже у фондах зберігаються матеріали з розкопок по всій території України. До того ж, вони постійно поповнюються. Організувати роботу з таким масивом матеріалів — неабияка заслуга Наталії Олександрівни. Колекції упорядковані за хронологічним принципом, відібрано і постійно відбираються експозиційні знахідки, які представляються на виставках, 2007 року видано друкований каталог колекцій, що зберігаються в фондах Інституту. Все це зробило Наукові фонди не просто місцем зберігання, а унікальним науковим підрозділом Інституту археології НАН України.

Звичайно ж, крім відповідальної роботи, ця жінка знаходить час на живе спілкування з колегами, відвідувачами, навіть студентами. В кожному її слові — доброзичливість і зацікавленість іншим, особливо у словах, адресованих молоді. Наталія Олександрівна завжди щедра на похвалу та підтримку, на підказку і пораду. Не одній молодій людині, що хоч навіть ненадовго потрапляла у фонди, вона підказала просте і мудре рішення в часто нелегких чи незрозумілих, за браком досвіду, ситуаціях. Коректно і толерантно, залишивши судження при собі й оцінивши кращу сторону молодого дослідника.

З середини 1970-х до початку 1990-х років Н.О. Сон керувала велелюдною археологічною експедицією у м. Білгород-Дністровський. Через цю експедицію пройшли десятки фахівців, студентів і любителів класичної археології. В окремі роки склад експедиції налічував до 140 осіб. Зібраність, акуратність і любов до порядку Наталії Олександрівни дали їй змогу оперувати такою кількістю осіб з різними інтересами, тримати на собі усі організаційні справи, пов'язані з експедиційним життям і, нарешті, провадити значні обсяги робіт з розкопок античної Тіри.

Результатом розкопок Н.О. Сон в Тірі стала публікація монографій та низки ґрунтовних статей. Дослідниця й досі у публікаціях звертається до теми матеріальної культури Тіри, всесторонньо осмисливши та підсумувавши значний обсяг відкритих матеріалів. У своїх роботах, як і в житті, вона вірна послідовності та комплексності. Лише звіривши і перевіривши дані, озброївши їх надійною аргументацією, можна дозволити собі відпускати їх в науковий світ.

Вимогливість до себе і до своїх наукових робіт забирає багато часу та зусиль, на що не раз жартома нарікає Наталія Олександрівна. Та це, звичайно ж, сторицею компенсовано якістю та результатом наукової та організаційної роботи науковця. Для цілої низки археологів, і не лише антикознавців, і не лише тих, хто хоча б колись працював у Наукових фондах, для кожного, хто знайомий з Н.О. Сон — вона приклад у цій вимогливості до себе, в якісному підході до виконання завдань.

Їй, як відповідальному досліднику, з 2009 р. було доручено провадити одночасно п'ять спільних українсько-російських археологічних експедицій у Криму. Аж до сумних подій 2014 р. Н.О. Сон успішно здійснювала керівництво цими проектами з української сторони.

У наш час перед кожним науковцем немало перипетій і викликів. Наталія Олександрівна з усіма вимогами та пропозиціями, які з'являються в житті, завжди дає лад, до того ж, стаючи зразком для інших. Навіть зараз, нові виклики, зміни — все знаходить своє чітке місце в її упорядкованому світі, і після того вже не здається таким непередбачуваним.

Кожен знаходить свій шлях — у житті, в науці, в саморозвитку. Свій шлях Наталія Олександрівна торує з усмішкою на обличчі. Постійні клопоти, копітка праця, відповідальне ставлення до своєї роботи, — все лишається поза кадром, коли дивишся на цю людину. Бадьорість і доброзичливість завжди випромінюється з її очей.

Тож побажаймо широко ювілярці всіх благ і багатьох літ!

Т.М. ШЕВЧЕНКО
кандидат історичних наук,
Інститут археології НАН України